AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ MÜVƏKKİLİ (OMBUDSMAN)

İNFORMASİYA ƏLDƏ ETMƏK HÜQUQUMUZU BİLƏK!

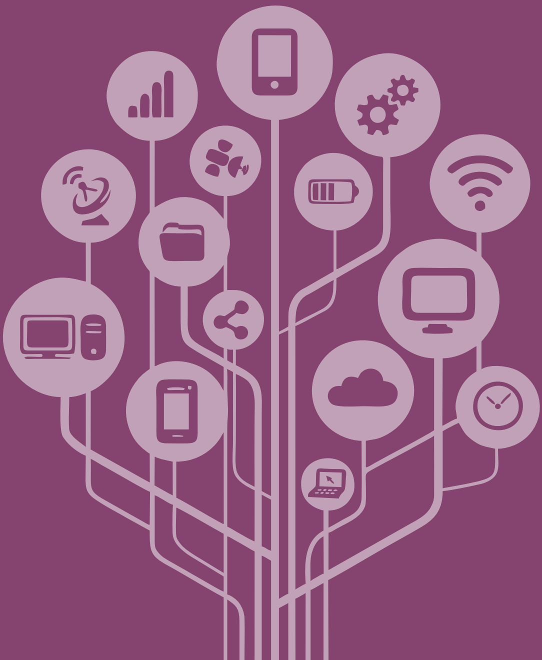

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ MÜVƏKKİLİ (OMBUDSMAN)

Əliyeva Səbinə Yaşar qızı

İnformasiya əldə etmək hüququ (azadlığı)

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 50-ci maddəsinə əsasən hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır.

"İnformasiya əldə etmək haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsinə əsasən hər kəs özü birbaşa və ya nümayəndəsi vasitəsilə informasiya sahibinə müraciət etmək, informasiyanın növünü və əldə etmə formasını seçmək hüququna malikdir.

İnformasiya nədir?

Yaranma tarixindən, təqdimat formasından və təsnifatından asılı olmayaraq istənilən fəaliyyət nəticəsində yaradılan, yaxud əldə olunan faktlar, rəylər, bilgilər, xəbərlər və ya digər xarakterli məlumatlardır.

Qanunlarla və ya digər normativ hüquqi aktlarla müəyyənləşdirilən ictimai vəzifələrin yerinə yetirilməsi prosesində yaradılan və ya əldə edilən faktlar, rəylər və bilgilər – İctimai informasiyadır.

"İnformasiya əldə etmək haqqında" Qanunun icrasına nəzarət

- İnformasiya sahibinin rəhbəri - xidməti qaydada, yuxarı orqan - tabeçilik əsasında;
- Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) – "Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında" Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanunu ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada həyata keçirir.

“İnformasiya əldə etmək haqqında” Qanunun şamil edilmədiyi hallar:

- qanunla müəyyənləşdirilmiş dövlət sirri təşkil edən məlumatlara;
- "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq arxiv sənədləri ilə işləməyə buraxılmanın təmin edilməsinə;
- "Vətəndaşların müraciətləri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənən təklif, ərizə və şikayətlərə;
- beynəlxalq müqavilələrlə müəyyən edilmiş məhdudiyyətlərə.

İnformasiyanın təsnifatı

Əldə olunmasına görə informasiyanın növləri:

- açıq informasiya (əldə olunması məhdudlaşdırılmayan)
- əldə edilməsi qanunla məhdudlaşdırılan informasiyalar

Əldə edilməsi qanunla məhdudlaşdırılan informasiyanın növləri:

- məxfi informasiya (Dövlət sirri)
- gizli (konfidensial) informasiya - vətəndaşların, mülkiyyət növündən asılı olmayaraq yaradılmış idarə, müəssisə və təşkilatların, digər hüquqi şəxslərin qanuni maraqlarının qorunması məqsədi ilə əldə olunmasına məhdudiyyət qoyulan peşə (həkim, vəkil, notariat), kommersiya, istintaq və məhkəmə sirləri

Fərdi məlumatlar - şəxsi və ailə həyatına dair məlumatların məcmusudur.

- daim açıq olan fərdi məlumatlar (şəxsin adı, soyadı və atasının adı)
- açıq (müəyyən olunmuş qaydada adsızlaşdırılmış, subyekt tərəfindən açıq elan olunmuş və ya ümumi istifadə üçün yaradılmış informasiya sisteminə subyektin razılığı ilə onun barəsində daxil edilmiş məlumatlar)
- konfidensial (qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğun səviyyədə mülkiyyətçi, operator və bu məlumatlara giriş hüququ olan istifadəçilər tərəfindən mühafizə olunan məlumatlar)

İnformasiya sahibləri "İnformasiya əldə etmək haqqında" Qanunda nəzərdə tutulan müəyyən informasiyaları əldə olunmasına məhdudiyyət qoymaq yolu ilə göstərilən müddət ərzində onu xidməti istifadə üçün nəzərdə tutulmuş hesab edə bilər.

İnformasiyanın xidməti istifadə üçün nəzərdə tutulmuş hesab edilməsinin əsasları

İnformasiya sahibi informasiyanın əldə olunmasına məhdudiyyət qoymaq yolu ilə onu xidməti istifadə üçün nəzərdə tutulmuş hesab edə bilər.

- cinayət işi və ya inzibati xətalar haqqında iş üzrə toplanmış informasiya iş məhkəməyə verilənədək və ya işin icraatına xitam verilməsi barədə qərar qəbul edilənədək;
- dövlət nəzarəti gedişində toplanan informasiya həmin məsələ üzrə qərar qəbul edilənədək;
- vaxtından əvvəl açıqlanması dövlət siyasətinin formalaşdırılmasına, inkişafına və müvəffəqiyyətlə başa çatdırılmasına mane olan və ya mane ola bilən informasiya prosesin başa çatması barədə razılaşma əldə edilənədək;
- vaxtından əvvəl açıqlanması dövlət orqanı tərəfindən testləşdirmə və ya maliyyə yoxlamasının səmərəliliyinə ciddi təhlükə yaradacaq və ya təhlükə yarada biləcək informasiya - test və ya maliyyə yoxlaması başa çatanadək;

- vaxtından əvvəl açıqlanması dövlət orqanında fikir mübadiləsini, məsləhətləşmə prosesini pozacaq və ya poza biləcək informasiya - son qərar qəbul edilənədək;
- vaxtından əvvəl açıqlanması dövlət orqanının iqtisadi, pul-kredit və ya maliyyə siyasətinin həyata keçirilməsinə mənfi təsir göstərə bilən informasiya iqtisadi, pul-kredit və ya maliyyə fəaliyyəti ilə bağlı konkret əməliyyat başa çatanadək;
- ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə əngəl törədəcək və ya törədə biləcək informasiya - məhkəmə qərarı qəbul edilənədək;
- xarici ölkələrdən və ya beynəlxalq təşkilatlardan daxil olan sənədlər sənədin açıqlanması üçün qarşılıqlı razılıq əldə edilənədək;
- ətraf mühit üçün təhlükə yaradacaq və ya yarada biləcək, ətraf mühitin komponentlərinə zərər vuracaq və ya zərər vura biləcək informasiya - bu təhlükəni törədən səbəblər aradan qalxanadək;
- açıqlanması informasiya sahibinin qanuni maraqlarına ziyan vurursa, yaxud ictimai funksiyaları yerinə yetirən özəl hüquqi şəxslərlə bağlanan müqavilədə informasiyanın xidməti istifadə üçün nəzərdə tutulması qeyd olunubsa – texniki həllər barədə informasiya.

İnformasiya sahibləri kimlərdir?

- dövlət orqanları və bələdiyyələr
- ictimai funksiyaları yerinə yetirən hüquqi şəxslər *(o cümlədən publik hüquqi şəxslər)*, həmçinin normativ hüquqi aktlarla və ya müqavilə əsasında təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və sosial sahələrdə xidmət göstərən özəl hüquqi şəxslər və fiziki şəxslər.

İnformasiya sahiblərinə kimlər bərabər tutulur?

- əmtəə bazarında hökmran mövqe tutan, xüsusi və ya müstəsna hüquqa, yaxud təbii inhisara malik olan hüquqi şəxslər - malların və xidmətlərin təklif edilməsi şərtlərinə və onların qiymətlərinə, həmin şərtlərdə və qiymətlərdə dəyişikliklərə aid informasiyalar üzrə;
- tamamilə və ya qismən dövlət mülkiyyətində, yaxud asılılığında olan qeyri-kommersiya təşkilatları, büdcədənkənar fondlar, həmçinin dövlətin üzvü olduğu və ya iştirak etdiyi kommersiya birlikləri - dövlət büdcəsindən verilmiş vəsaitdən və ya onlara ayrılmış əmlakdan istifadəyə aid informasiyalar üzrə.

İnformasiya sorğusu verən (sorğuçu)

İnformasiya əldə etmək üçün yazılı və ya şifahi şəkildə müraciət edən hüquqi və ya fiziki şəxsdir.

İnformasiya sorğusu nədir?

İnformasiya sorğusu informasiya əldə etmək üçün yazılı və ya şifahi müraciətdir.

İnformasiya sorğusunun təqdim edilmə üsulları:

- şifahi (informasiya sahibinin vəzifəli şəxsinə bilavasitə və ya telefonla müraciət etmək yolu ilə);
- yazılı (sorğunu şəxsən təqdim etmək və ya informasiya sahibinə poçt, telefaks, yaxud elektron poçtla göndərmək yolu ilə).

Yazılı informasiya sorğusunda hansı məlumatlar göstərilməlidir?

- sorğuçunun adı və soyadı;
- sorğu hüquqi şəxs tərəfindən təqdim edildikdə həmçinin hüquqi şəxsin adı;
- informasiya sahibinin sorğunu təmin edə bilməsi üçün sorğuçuya aid əlaqə məlumatları (poçt və ya elektron poçt ünvanı, telefon və ya telefaks nömrəsi);
- sorğu edilən informasiyanın məzmunu, yaxud sənədin növü və ya adı, sənədin sorğuçuya bəlli olan rekvizitləri;
- informasiyanın təqdim edilmə forması.

Sorğuçu fərdi məlumat əldə etmək istədikdə, şəxsiyyətini təsdiqləyən sənədi təqdim etməlidir.

Hansı hallarda informasiya sorğusunun icrasından imtina edilir?

- sorğu əldə edilməsi qanunla məhdudlaşdırılan informasiyaya aid olduqda, yaxud sorğuçunun bu informasiyanı əldə etməyə səlahiyyəti çatmadıqda və ya qanunla tələb edildiyi hallarda, sorğuçu şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd təqdim etmədikdə;
- informasiya sahibi sorğulanan informasiyaya malik olmadıqda və yaxud həmin informasiyanın sahibini müəyyənləşdirməkdə çətinlik çəkdikdə;
- sorğuçunun hansı informasiyanı əldə etmək istədiyini aydınlaşdırmaq mümkün olmadıqda.

İnformasiya sorğusunun icra müddətləri:

- İnformasiya sorğusu ən qısa müddətdə, lakin 7 iş günündən gec olmayaraq icra edilir.
- İnformasiya öz operativliyini itirərsə, sorğuya dərhal, bu mümkün olmadıqda isə 24 saatdan gec olmayaraq cavab verilməlidir.
- İnsan həyatı, sağlamlığı, yaxud şəxsin azadlığı üçün real təhlükə yarandığı hallarda axtarılması və hazırlanması müəyyən vaxt tələb edən informasiya 48 saat ərzində (istirahət, səsvermə, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günü istisna olmaqla) təqdim edilir.
- Əgər sorğu natamam və ya qeyri-dəqiq tərtib olunubsa, vəzifəli şəxs müəyyən edilmiş çatışmazlıqlar barədə sorğuçuya 5 iş günü ərzində məlumat verir.
- İnformasiya sorğusunun bu Qanunla müəyyənləşdirilmiş icra müddəti sorğunun qeydə alındığı günün sonrakı iş günündən hesablanır.

Hansı hallarda informasiya sorğusunun icrasından imtina edilə bilər?

- sorğuçuya artıq belə bir informasiya verilibsə və sorğuda informasiyanı təkrar əldə etmək zərurəti əsaslandırılmayıbsa;
- sorğu edilən informasiyanın həcmi iri olduğundan sorğunun icrası informasiya sahibinin üzərinə qoyulmuş ictimai vəzifələrin yerinə yetirilməsinə ciddi maneə yaradırsa və ya əsassız böyük məsrəflərə səbəb olursa;
- sorğunun icrasını bir dəfəyə təmin etmək mümkün deyilsə;
- sorğunun icrası informasiyanın sistemləşdirilməsini, təhlil edilməsini və ya sənədləşdirilməsini tələb edirsə.

İnformasiya sorğusunun təmin edilməsindən imtina barədə cavab Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin müvafiq maddələri də göstərilməklə, aydın və əsaslandırılmış şəkildə tərtib edilməlidir.

İnformasiya sorğusunun icrasından imtina edilməsi və ya lazımınca icra olunmaması barədə şikayət

Sorğuçu bu barədə məhkəməyə və ya Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə Müvəkkilinə (Ombudsmana) şikayət etmək hüququna malikdir. İnformasiya sahibi sorğuçunun bu hüququnu ona izah edir və təqdim edilən cavabda qeyd edir.

Ombudsman tərəfindən informasiya əldə etmək hüququnun pozulmasına dair şikayətə baxılmasının xüsusiyyətləri

✓ Müvəkkil informasiya əldə etmək hüququnun pozulmasına dair şikayətdə əks olunmuş halları 10 iş günü ərzində araşdırır. Şikayət dəqiqləşdirmə tələb edirsə və ya şikayəti araşdırmaq üçün əlavə izahat və sənədlər toplamaq lazım olarsa, Müvəkkil bu barədə şikayətçiyə yazılı məlumat verməklə şikayətə baxılması müddətini əlavə olaraq 10 iş gününə qədər uzadır.

✓ Müvəkkil aşağıdakı hallarda şikayətə baxmır:

- şikayət konkret informasiya sahibi olan dövlət orqanının, yerli özünüidarə orqanının və ya vəzifəli şəxsin fəaliyyəti barəsində olmadıqda;
- həmin iş üzrə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı olduqda;
- ərizəçi informasiya sahibi olan dövlət orqanının, yerli özünüidarə orqanının və ya vəzifəli şəxsin informasiya əldə etmək üçün yaratdığı imkanlardan kifayət qədər səmərəli istifadə etmədikdə.

Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinə (Ombudsmana) necə müraciət etmək olar?

Rəsmi internet səhifəsi: www.ombudsman.az
“Elektron Hökumət” portalı : www.e-gov.az

***Ünvan**: Bakı şəhəri, Üzeyir Hacıbəyli 80,*
Hökumət evi, II Ala qapı

***E-poçt:** ombudsman@ombudsman.az*
apparat@ombudsman.az
***Çağrı Mərkəzi :** (012) 916*
***Tel/Fax:** (+99412) 493 74 22*
(+99412) 498 23 65
Facebook səhifəsi:
https://www.facebook.com/ombudsman.az
Twitter səhifəsi: @az_ombudsman

Qeyd. Bu çap vəsaiti Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, “Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanununun və “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və digər normativ hüquqi aktlarının müddəalarının ümumiləşdirilməsi nəticəsində tərtib edilmişdir. Daha ətraflı məlumatları həmin qanunvericilik aktlarından əldə edə bilərsiniz.